Govor mržnje i diskriminacija

Program radionice

Funded by the European Union

MEDIADIVERSITY INSTITUTE

FADE IN

Albanian Media Institute
Instituti Shqiptar i Medias

Nationale Academie voor Media & Maatschappij

Ime sesije	Vreme	Cilj sesije	Metoda rada	Resursi koji se koriste
Dolazak učesnika/ca	9:50 - 10:00	Opuštanje učesnika, stvaranje atmosfere koja će doprineti interaktivnom radu	*Tokom dolaska i prijave učesnika/ca možete puštati muziku sa laptopa, možda čak i pesmu sa relevatnom porukom. Ukoliko je moguće obezbediti neke grickalice/ osveženje i dočekati svakog polaznika sa osmehom. Događaj je, što se trenera/kinja tiče već počeo*.	*Laptop, projektor, platno, zvučnici, internet.* *Ukoliko imate PPT na naslovnu stranu stavite neku zanimiljvu sliku ili citat. Na primer:* ***The worst thing about that kind of prejudice... is that while you feel hurt and angry and all the rest of it, it feeds you self-doubt. You start thinking, perhaps I am not good enough.*** ***NINA SIMONE***
Upoznavanje i uvod	10:00 - 10:30	Međusobno upoznavanje, predstavljanje teme, uspostavljanje pravila rada	Predstavljanje predavača/ica. **Predlozi metoda upoznavanja:** 1. Učesnici/e se predstavljaju imenom, prezimenom i odgovorom na pitanje šta misle koja pravila u grupnom radu je važno poštovati. Nakon toga zajedno uspostavite pravila kojih ćete se držati tokom trajanja radionice. 2. Svako kaže svoje ime, odakle je, koliko ima godina, kako se informiše, dve najvažnije stvari u životu i jednu neobičnu stvar o sebi (ili nešto slično). Prvo se predstavljaju predavači/ce. Možete napraviti parove i zamoliti učesnike/ce da se međusobno upoznaju i onda međusobno predstave. **Objasnite svrhu radionice** Cilj radionice je bolje razumevanje govora mržnje i diskriminacije, kao i njihovo prepoznavanje i pravilno reagovanje na njih. Kroz interaktivne vežbe i diskusije, cilj je osnaživanje učesnika/ca da prepoznaju štetne obrasce komunikacije. Fokus je na izgradnji svesti o društvenim odgovornostima i važnosti međusobnog poštovanja.	*Projektor, laptop, papiri, hemijske, olovke, mobilni telefon, stabilan internet*

Pravila
Unapred pripremite pravila ponašanja i predstavite ih, ili u slučaju da su pravila deo upoznavanja, zajedno sa učesnciama/ama uspostavite pravila.

Na primer:
1. Tu smo da učimo zajedno i jedni od drugih
2. Poštujemo jedni druge, na primer tako što ne upadamo u reč
3. Nema vređanja – svako mora da se oseća bezbedno

Definisanje i razumevanje ključnih pojmova

10:30 - 11:30

Definisanje slobode govora i govora mržnje, na kraju sesije učesnici/e bi trebalo da razumeju značenje ovih ključnih pojmova

Započnite radionicu pitanjem Šta je za vas "govor mržnje"?
Učesnici/e pišu na lepljivim papirićima ili govore svoje odgovore.

Sačuvajte odgovore na flip chart papiru, a onda ih uvedite u temu diskusijom o slobodi govora.

Predstavite im:

EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

ČLAN 10

Sloboda izražavanja *

1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posedovanja sopstvenog mišljenja, primanja i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ovaj član ne sprečava države da zahtevaju dozvole za rad televizijskih, radio i bioskopskih preduzeća.
2. Pošto korišćenje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbednosti, radi sprečavanja nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja obaveštenja dobijenih u poverenju ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.

*VODIČ ZA ČLAN 10 EVROPSKE KONVENCIJE O LJUDSKIM PRAVIMA
https://rm.coe.int/guide-to-article-10-srp-/1680a25a94

Prezentacija, lepljivi papiri, olovke, tabla ili Flip chart

Literatura:

1. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)
2. "The Harm in Hate Speech" - Jeremy Waldron
3. "Hate Speech and Discrimination" - Nadine Strossen
4. Ustav Republike Srbije
5. The Council of Europe: Hate Speech
6. Izveštaj o monitoringu medija za Srbiju

ČLAN 17

Zabrana zloupotrebe prava **

Ništa u ovoj Konvenciji ne može se tumačiti tako da podrazumeva pravo bilo koje države, grupe ili lica da se upuste u neku delatnost ili izvrše neki čin usmeren na poništavanje bilo kog od navedenih prava i sloboda ili na njihovo ograničavanje u većoj meri od one koja je predviđena Konvencijom."
** VODIČ ZA ČLAN 17 EVROPSKE KONVENCIJE O LJUDSKIM PRAVIMA
https://cref.eakademija.com/images/ebiblioteka/SE-Vodic-clan17-2021.pdf

Razovarajte o konceptu prava, ali i odgovornosti, odnosno ograničenja zagarantovanih prava. Ograničenja naših prava su prava i slobode drugih građana i građanki.
Nadovežitena taj razgovor i upoznavanje sa:

UNIVERZALNA DEKLARACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA

ČLAN 1.

Sva ljudska bića rađaju se slobodna i jednaka u dostojanstvu i pravima…

ČLAN 2.

Svakom pripadaju sva prava i slobode proglašene u ovoj Deklaraciji bez ikakvih razlika u pogledu rase, boje, pola, jezika, veroispovijesti, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili društvenog porekla, imovine, rođenja ili drugih okolnosti…

ČLAN 19.

Svako ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja, što obuhvata i pravo da ne bude uznemiravan zbog svog mišljenja, kao i pravo da traži, prima i širi informacije i ideje bilo kojim sredstvima i bez obzira na granice.

Potom se vratite njihovim odgovorima i diskusijom dođite do definicije:
Uvredljiv govor i govor mržnje odnose se na bilo koju vrstu izražavanja koja ima za cilj da uvredi, unizi, diskriminiše ili podstakne nasilje protiv osobe ili grupe na osnovu identiteta, kao što su rasna, etnička pripadnost, pol, rodni identitet, seksualna orijentacija, vera, nacionalnost… (definicija Saveta Evrope)

Važno je da razgovarate o ovoj definiciji i osvrnete se na to da govor mržnje uključuje različite forme izražavanja (dakle ne samo pisane reči ili verbalno izražavanje, već to može biti i slika, simbol, grafit...).

Ovo je prilika da i da objasnite da je govor mržnje dosta kompleksna tema i da je nekada vrlo jasno prisustvo govora mržnje, ali da je nekada vrlo teško ustanoviti i na sudu se o tome odlučuju na osnovu pojedinačnih slučajeva, a ne po pravilu.

			Upoznajte ih ovde i sa konceptom štetnog govora, koji možda nije govor mržnje kao takav ali nanosi štetu individualno ili određenoj grupi. Na primer: *„Moja seksualna orijentacija ne blokira grad na ceo dan.“* (komentar ne jednom portalu) Ukoliko je grupa napredna i pokazuju više interesovanja i/ili predznanja možete razgovarati o ovom citatu Noama Čomskog: *“Goebbels was in favor of free speech for views he liked. So was Stalin. If you’re really in favor of free speech, then you’re in favor of freedom of speech for precisely the views you despise. Otherwise, you’re not in favor of free speech.”* Ukoliko nije nastavite dalje sa planom radionice. **Nakon toga uvedite učesnike/ce u diskusiju brzim krugom pitanja:** Kako i kada prepoznate kada govor postajegovor mržnje? Da li je moguće nenamerno biti diskriminatoran? Ako jeste, kako? **U okviru diskusije, učesnicima pustiti sledeće video klipove:** Video klip 1 Light on – No Hatespeech Video klip 2 Hate Crime – Nationwide Campaign	
	11:30 - 11:45		**PAUZA**	
Predrasude, stereotipi i diskriminacija	11:45 - 12:15	Definisanje pojedinačnih pojmova irazumevanje pojmova povezanih sa govorom mržnje	Napravite mentimetar kviz **Upoznavanje sa pojmovima**. **Pitanja mogu biti:** - Da objasne termin - Da prepoznaju fenomen na osnovu pitanja - Da prepoznaju fenomen na osnovu primera Spisak termina možete naći ispod plana radionice, a ključni termini za definisanje u ovom delu radionice su **predrasude, stereotipi, diskriminacija,** a iskoristite priliku i da se vratite na definiciju govora mržnje. Isticanje važnosti razumevanja ovih pojmova kako bi podstaklo učesnike/ce da koriste ovo razumevanje u cilju promovisanja poštovanja, empatije i smanjenja predrasuda, stereotipa i diskriminacije u svakodnevnom životu. Prikazati reklamnu kampanju: Assume That I Can	Laptop, mobilni telefoni, stabilan internet, projektor

Analiza primera iz javnog prostora	12:15 - 13:00	Cilj ove aktivnosti je omogućiti učesnicima/ama da prepoznaju i kritički analiziraju stvarne primere stereotipa, predrasuda i diskriminacije u medijima i javnom mnjenju. Kroz zajedničku diskusijui analizu, učesnici/e će postati svesni kako stereotipi i predrasude oblikuju percepciju društvenih grupa, ali i kako čak i pozitivni stereotipi mogu imati negativne posledice. Aktivnost podstiče promišljanje o važnosti individualnog pristupa svakom čoveku, umesto oslanjanja na generalizacije.	Prikazivanje primera iz medija (novinski naslovi,tekstovi, prilozi) **Koraci:** **Uvod (7min):** Fokus je na objašnjenju kako mediji često, svesno ili nesvesno, doprinose širenju ovih fenomena kroz senzacionalizam i generalizacije. Važno je odabrati adekvatne primere, koji nisu teški za analizu. **Podela u grupe (3 minuta):** Učesnici/e se dele u grupe od po 3-5 osoba, pri čemu svaka grupa dobija zadatak da analizira određeni primer iz medija. **Analiza primera u grupama (15 minuta):** Svaka grupa dobija zadatak da detaljno analizira dodeljeni primer iz medija koristeći sledeća pitanja kao smernice: ● Koji stereotipi, predrasude ili oblici diskriminacije su prisutni u ovom primeru? ● Na koji način se prikazuje određenadruštvena grupa? ● Da li su prikazane osobine generalizovane ili individualizovane? ● Koje su moguće posledice ovakvog prikazana javno mnjenje? ● Da li postoje „pozitivni“ stereotipi u primeru ikako oni mogu biti štetni? **Diskusija po grupama (20 minuta):** Nakon što grupe završe analizu, svaka grupa prezentuje svoje zaključke. Ostali učesnici mogu postavljati pitanja ili komentarisati analizu. Takođe, razgovara se o važnosti kritičkog sagledavanja medijskog sadržaja i usmeravanja ka individualizovanom pristupu svakom pojedincu i pojedinki.	Pripremljeni materijali iz medija,prezentacija, papir, olovke Primeri su dostupni u prilogu ovog programa rada, ali možete pripremiti i svoje
	13:00 - 13:20		**PAUZA**	
Štetan govor i govor mržnje	13:20 - 14:00	Razumevanje šta sve utiče na govor mržnje. Učesnici/e bi trebalo bolje da razumeju koje sve elemente uzimaju u obzir kada odlučuju o reagovanju na govor mržnje	**Faktori koji utiču na ozbiljnost govora mržnje i uvredljivog govora:** - Relevantnost osobe koja širi govor mržnje (razgovarajte o tome da li je podjednako štetno kada štetan govor dođe od individue ili političara/ke) - Platforma (dopunite prethodni primer: da li je isto kada štetan govor iskaže osoba koja ima 100 prijatelja na određenoj društvenoj mreži ili političar čiju su izjavu preneli svi mediji)	Unapred pripremljena PPT prezentacija

			- Percepcija javnosti (važno je uzeti u obzir kako javnost gleda na određenu temu, ukoliko je neka tema naročito osetljiva u društvu, na primer LGBTIQ+ zajednica, govor mržnje prema ovoj zajednici može imati dodatno štetne posledice poput nasilja prema kvir osobama, ili na primer odnosi Srbije I Kosova koja je već jako osetljiv atema i može doprineti neprijateljstvu ali i drugim negativnim posledicama u društvu kao na primer strah od novog sukoba) - Osećanja koja prate govor mržnje (nije isto kada kažete da su pripadnici određene grupe glupi, čime im prepisujete negativne karakteristike ili kažete da biste iskoristili oružje protiv pripadnika/ca određene grupe čime pozivate na nasilje. Ovi primeri bude sasvim drugačija osećanja.)
	14:00 - 14:05		**PAUZA**
Zaključci i kratak pregled narednog dana	14:05 - 14:30	Sumiranje naučenog	**Evaluacija i zaključak (15 minuta):** Svi učesnici, jedan po jedan, kažu šta su naučili ili o čemu razmišljaju nakon današnjih aktivnosti. Ovim će se povezati i reflektovati na naučeno. **Pozitivna motivacija (5 minuta):** Ohrabriti ih da misle o sebi kao onima koji mogu daunesu pozitivne promene u svoju zajednicu. **Najava drugog dana (5 minuta):** Kratko objašnjenje da će se sutra fokusirati na primere posledica govora mržnje i na konkretne strategije kako se nositi sa govorom mržnje.
			DAN 2
Dobrodošlica i priprema za početak	10:00 - 10:15	Uvođenje učesnika/ca nazad u temu i podsećanje na ključne pojmove iz prethodnog dana, kao i uvod u nove teme drugog dana.	**Uvodna pitanja:** 1. Šta vam je ostalo u sećanju od juče? 2. Da li ste nakon radionice primetili da obraćate više pažnju na ono o čemu smo govorili juče? Ako da, u kojim situacijama? Tokom drugog dana radionice, fokus će biti na razumevanju posledica govora mržnje i diskriminacije, kao i na razvijanju kritičkog mišljenjai veština za prepoznavanje govora mržnje i adekvatno reagovanje.

Identiteti	10:15 - 10:45	Definicija identiteta i zašto je razumevanje identiteta važno za dublje razmatranje govora mržnje i diskriminacije.	Diskusija o tome šta čini naš identitet (etnički,kulturni, rodni, religijski, itd.). Objašnjenje zašto je razumevanje identiteta važno za razmatranje govora mržnje i diskriminaciju. Aktivnost: "Ja sam..." – učesnici treba da odaberu tri identiteta i kažu zašto su baš to izabrali (u cilju razumevanja složenosti identiteta) Govor mržnje i diskriminacija često proizlaze iz nerazumevanja i nedostatka poštovanja prema različitim identitetima. Zato je poznavanje identiteta važno za razumevanje ovih pojava u društvu. Pre svega je neophodna: 1. Svest o sopstvenom identitetu 2. Empatija i razumevanje različitosti 3. Prepoznavanje govora mržnje 4. Podrška i solidarnost Ukoliko se trener/kinja oseća dovoljno samopouzdano, razgovarati o kratkoj studiji slučaja: **Ruanda 1994. Od govora mržnje do rata.**	**John Locke** — "An Essay Concerning Human Understanding", **Erik Erikson** — *"Identity: Youth andCrisis"*, Stanford Encyclopedia of Philosophy: Personal Identity
Vežba: Analiza govora mržnje	10:45 - 12:00	Cilj ove sesije je da učesnici/e razviju sposobnost prepoznavanja govora mržnje, kroz analizu primera i kritičko razmatranje načina na koji onlajn platforme doprinose njegovom širenju. Takođe, učesnici/e će osvestiti posledice govora mržnje.	**Uvod** ● Kratak uvod u temu govora mržnje (najbolje bi bilo da fokus bude na društvenim mrežama jer je to blisko mladim ljudima). ● Upoznajte ih sa nalazima monitoringa govora mržnje: Izveštao o monitoringu medija za Srbiju ● Objašnjenje učesnicima/ama šta podrazumevamo pod govorom mržnje u digitalnom prostoru, primer: Digitalno nasilje u Srbiji **Analiza primera govora mržnje** ● Na osnovu primera koji je u prilogu plana rada uraditi analizu narativa zajedno sa učesnicima/ama ● Za analizu ovog primera pripremite i definicije koje se odnose na informacioni haos (dezinformacije, zlonamerne informacije i pogrešne informacije) koje su dostupne na dnu ovog dokumenta. Kako govor mržnje često ne dolazi sam, bilo bi dobro da se pripremite i znanjem o analizi fotografija, proveri činjenica itd. kako biste lakše analizirali primer. **Diskusija nakon analize** Zašto su takvi narativi opasni, kako utiču na percepciju grupa koje su žrtve govora mržnje? Razgovarati o isključivanju grupa, diskriminaciji, nejednakim pravima.	Unapred pripremljeni primeri. Primeri su dostupni u prilogu ovog plana radionice, ili ih možete pripremiti sami. Dodatna literatura: "Hate Speech and the Constitution" by Steven H. Shiffrin "Cyber Racism: White Supremacy Online and the New Attack on Civil Rights" by Jessie Daniels "The Harm in Hate Speech" by Jeremy Waldron, Publikacija "Govori rečima mira"

U lokalnom kontekstu:

Rodno zasnovano digitalno nasilje

Izveštao o monitoringu medija za Srbiju

Dodatni materijali za pripremu:

https://www.mladi.org.rs/resursi/vodic-kroz-lingvisticku-samoodbranu/

12:00 - 12:15 **PAUZA**

Rasprostranjenost govora mržnje

12:15 - 13:00

Diskusija o ulozi onlajn platformi

- Razgovor o tome kako društvene mreže omogućavaju brzo širenje govora mržnje zbog anonimnosti i masovnog dometa.
  Pustiti video sa Mladi medijska pismenost –Korišćenje društvenih mreža https://www.mladi.org.rs/resursi/kome-prijaviti-diskriminisuci-i-govor-mrznje-u-medijima/

- Ključna pitanja za diskusiju:
  1. Kako algoritmi društvenih mrežamogu doprineti širenju govora mržnje?
  2. Koje su posledice govora mržnje na pojedince i zajednice
  Neke od posledica uključuju:
  - Psihološka šteta: Štetan govor i govor mržnje može izazvati emocionalni stres, anksioznost i depresiju, a u ekstremnim slučajevima može čak dovesti i do samoubistva.
  - Društvena isključenost: može dovesti do društvene izolacije, ostrakizma i isključenosti iz aktivnosti zajednice i može učiniti da se pojedinci osećaju kao da ne pripadaju. U ekstremnim slučajevima ovo može voditi ka radikalizaciji.
  - Fizička povreda: U nekim slučajevima, štetni govor i govor mržnje može eskalirati u fizičko nasilje, kao što su zločini iz mržnje ili teroristički akti.
  - Društvena šteta: može imati i širi uticaj na društvo, doprinoseći normalizaciji diskriminacije i stvaranju kulture netolerancije.

  Važno je imati na umu da govor mržnje nema samo posledice po one koje govor mržnje cilja već na celo društvo jer utiče na podele u društvu i smanjenu društvenu koheziju.

Dodatni materijali za pripremu:

Vodič kroz lingvističku samoodbranu

Izveštaj o monitoringu medija za Srbiju

			3. Kakva je odgovornost online platformi i korisnika u suzbijanjugovora mržnje? Razgovarati i o individualnoj odgovornosti u širenju govora mržnje. Predstavite im preporuke za zaustavljanje govora mržnje: https://www.mladi.org.rs/resursi/zaustavimo-govor-mrznje-kako-se-suprotstaviti-online-govoru-mrznje/ Razgovarati o pravilima zajednice (Community guidelines) Razgovarajte o tome šta pojedinci/ke mogu da urade: https://www.mladi.org.rs/resursi/kome-prijaviti-diskriminisuci-i-govor-mrznje-u-medijima/ **Kako prepoznati govor mržnje onlajn** Sumirajte sa učesnicima/ama naučeno kroz simulaciju pravljenja vodiča sa učesnicima/ama: kako identifikovati govor mržnje na društvenim mrežama. Naglasite važnost kritičkog mišljenja i odgovornosti na društvenim mrežama. Kroz razgovor napravite neke ključne preporuke za prepoznavanje i borbu protiv govora mržnje. Zapisujte ih na flip chart papiru.	
	13:00 - 13:30		**PAUZA**	
Važnost kritičkog mišljenja	13:30 - 14:00	Pomoć učesnicima/ama da prepoznaju vežnost analitičkog razmišljanja, prepoznavanja manipulativnih tehnika, i procene verodostojnosti informacija, posebno u digitalnom okruženju. Učesnici će učiti kako da postavljaju prava pitanja.	Kratak uvod o tome šta je kritičko mišljenje (sposobnost analitičkog razmišljanja, postavljanje pitanja, ispitivanje argumenata). Ukoliko učesnici/e razumeju engleski pustiti sledeći video koji će pomoći diskusiju o važnosti razumevanja medijskih poruka: https://www.youtube.com/watch?v=34LGPIXvU5M&t=126s **Diskusija:** Zašto je važno razvijati kritičko mišljenje u eri društvenih mreža, preopterećenja informacijama i velikog prisustva informacija koje vode podelama? **Analiza naslova** Analiziranje dva različita naslova iz medija na istu temu, gde jedankoristi govor mržnje i diskriminaciju, a drugi ne. **Primer 1:** Primer koji sadrži štetan govor: https://www.kurir.rs/vesti/drustvo/214594/svaki-treci-u-srbiji-nije-otac-svog-deteta Analiza: https://www.instagram.com/p/Crn63lpIjxq/?img_index=5 Primer istog naslova koji je jasniji i ne sadrži štetan govor: https://www.blic.rs/vesti/drustvo/sumnje-u-ocinstvo-u-srbiji-medju-onima-koji-zatraze-dnk-analizu-svaki-treci-nije-otac/84p104n	“Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media”*by Edward S. Herman and Noam Chomsky, FPN Literatura* “Critical Thinking: A Student’s Introduction” *by Gregory Bassham, criticalthinking.org, unapred pripremljeni materijali* *Pripremite primere za dve grupe*

			Ovaj se primer može koristi i kada se govori o tome šta je vest. Ova vest je zasnovana na 450 testova godišnje od kojih oko 150 pokaže da muškarac nije otac deteta. Mogla bi se povesti diskusija o tome šta nam ovaj tekst govori i koliko je informacija o 150 testova koji pokažu da muškarac nije otac deteta za koje je mislio da je njegovo relevantna I da li je u tekstu stavljena u jasan kontekst. **Primer 2:** **Naslov koji sadrži štetan govor (citat političara):** https://www.blic.rs/vesti/beograd/sapic-integracija-roma-u-normalan-zivot-je-nemoguca-ukoliko-oni-to-sami-ne-zele/5ek30sj **Naslov koji kritički pristupa diskriminatornoj izjavi političara:** https://www.danas.rs/vesti/drustvo/nije-samo-diskriminatorna-vec-i-zapaljiva-osudjujuce-reakcije-na-izjave-sapica-o-romima/ Sumirajući temu, upoznate učesnike sa važnim pojmovima poput **klik bejt, ad hominem** napadi (objašnjenje termina dostupno u spisku pojmova na dnu ovog programa radionice, ali i u priručniku Vodič kroz lingvističku samoodbranu).	*Prezentujte primer loše i dobre (bolje) prakse bez obrazloženja koji je koji. Spremite PPT slajd ili štampane papire*
Radionica: analiza sadržaja	14:00 - 15:00	Učesnici/e će primeniti naučeno kroz samostalnu analizu sadržaja i diskusiju	**Priprema (5 minuta):** Podelite učesnike/e u nekoliko grupa od po 3-5 učesnika/ca. Dajte svakom po jedan primer za analizu. Primeri su dostupni u prilogu ove radionice (ili ih možete pripremiti sami) **Analiza (20 minuta):** Dajte učesnicima/ama 20 minuta za samostalnu analizu, ali budite dostupni za pitanja. **Diskusija (30 minuta):** Svaka grupa prezentuje svoje nalaze i ostatak učesnika/ca i trener/kinja se uključujuću u diskusiju. Trener/kinja daje povratne infrmacije. Kroz ovu radionicu polako sumirajte prethodna dva dana.	
Sumiranje radionice i evaluacija	15:00 - 15:30	Ova sesija ima za cilj da sumira ključne teme iz prethodnih sesija, omogućavajući učesnicima/ama da ocene znanje koje su stekli.	Pripremite mentimetar kviz sa pitanjima koja su u prilogu ovog plana radionice. Ovo će biti prilika da se učesnici/e zabave odgovarajući na pitanja, a da se ujedno testira stečeno znanje. Dajte priliku učesnicima da iskažu šta im je bilo najinteresantnije i šta misle da će koristiti nakon treninga. Za kraj, zamolite učesnike/ce da urade evaluaciju.	*Laptop, platno, projektor, internet, mobilni telefoni*

MEDIJI	Sve vrste masovne komunikacije (internet, radio-difuzija, izdavaštvo), posmatrane u celini. Koja je svrha medija: https://www.instagram.com/p/C55bAIVMy6G/
MEDIJSKA PISMENOST	Skup veština koje omogućavaju kritički pristup porukama koje proizvode mediji, veštine pristupanju informacijama i proizvodnje medijskih sadržaja Primer ChatGPT i koliko je važno kritički promatrati i proveriti informacije koje dobijemo na internetu: https://www.instagram.com/p/CylPr9Rtz4P/?img_index=1 Vidi više o AI i pristrasnosti: https://www.mladi.org.rs/resursi/coachmil-vestacka-inteligencija-i-pristrasnost/ ChatGPT koristi informacije dostupne na internetu na jeziku koji se koristi, pa se sve naše predrasude, sve manipulacije koje se nalaze na internetu, slivaju i u sadržaj na toj platformi. Zato koristi ove aplikacije treba koristiti oprezno.
POGREŠNE INFORMACIJE	Netačne informacije nastale bez namere da se javnost obmane. Vidi više na https://www.mladi.org.rs/resursi/coachmil-lazne-vesti/
DEZINFORMACIJE	Informacije koje su pogrešne i stvorene namerno, da bi naškodile određenoj osobi, društvenoj grupi, organizaciji ili zemlji. Vidi više na https://www.mladi.org.rs/resursi/coachmil-lazne-vesti/ Primer: https://www.alo.rs/hronika/crna-hronika/880537/borba-za-prava-gej-osoba-im-je-paravan-za-dilovanje/vest Analiza: https://www.instagram.com/p/C4gOyYKIK7j/?img_index=8
ZLONAMERNE INFORMACIJE	Informacije koje se dele kako bi se nanela šteta često javnim objavljivanjem informacija privatnog karaktera. Vidi više na https://www.mladi.org.rs/resursi/coachmil-lazne-vesti/ Primer: https://www.instagram.com/p/C6I0-Xruzmw/?img_index=1 U ovom primeru nije sasvim jasno na osnovu dostupnih informacija da li je u pitanju i dezinformacija, ali obzirom da se širi sa namerom da se diskredituje (u ovom slučaju narodna poslanica i docentkinja FPN Biljana Đorđević) u pitanju zlonamerna informacija.
STEREOTIPI	**Stereotipi** su neosnovane generalizacije o grupama ljudi, kojima se iste osobine pripisuju gotovo svim članovima te grupe, nezavisno od stvarnih razlika između članova.
PREDRASUDE	**Predrasude** su **povoljna ili nepovoljna** uverenja i osećanja o pripadnicima/ama određene grupe, **unapred zasnovana**, a ne bazirana na stvarnom iskustvu. Predrasude su često negativne i uključuju negativna osećanja. Postoje i pozitivni stereotipi "Romi su dobri muzičari", "Afrikanci su dobre atlete", ali oni podjednako doprinose **generalizaciji** i posmatranju određene grupe kao homogene (svi članovi/ice grupe su isti) i onemogućava da sagledamo pojedince odvojeno od pripadnosti grupi.

GOVOR MRŽNJE	Svi oblici izražavanja koji šire, podstiču, promovišu ili opravdavaju sve oblike mržnje zasnovane na netoleranciji poput rasne mržnje, ksenofobije (mržnja prema strancima), antisemitizma (mržnja prema Jevrejima) Primer: https://www.instagram.com/p/Cw5GGOFRPZN/?img_index=1
KLIK BEJT	Klikbejt naslovi su senzacionalistički naslovi koji za cilj imaju da izazovu jaku, najčešće negativnu, rekaciju čitaoca I čitateljki. Primer: https://www.kurir.rs/vesti/drustvo/214594/svaki-treci-u-srbiji-nije-otac-svog-deteta Analiza: https://www.instagram.com/p/Crn63lpljxq/?img_index=5 A naslov može da bude i ovakav: https://www.blic.rs/vesti/drustvo/sumnje-u-ocinstvo-u-srbiji-medju-onima-koji-zatraze-dnk-analizu-svaki-treci-nije-otac/84p104n Ovaj se primer može koristi i kada se govori o tome šta je vest. Ova vest je zasnovana na 450 testova godišnje od kojih oko 150 pokaže da muškarac nije otac deteta. Mogla bi se povesti diskusija o tome šta nam ovaj tekst govori i koliko je informacija o 150 testova koji pokažu da muškarac nije otac deteta za koje je mislio da je njegovo relevantna I da li je u tekstu stavljena u jasan kontekst.
PRISTRASNOST POTVRĐIVANJA	Sklonost ka traženju informacija koje potvrđuju već izgrađene stavove, čime se smanjuje izloženost različitim mišljenjima i stavovima. Vidi više o AI, algoritmima i pristrasnosti potvrđivanja: https://www.mladi.org.rs/resursi/coachmil-vestacka-inteligencija-i-pristrasnost/
FILTER MEHUR	Situacija u kojoj se korisnik/ca interneta susreće samo sa informacijama i mišljenjima koji su u skladu sa i potkrepljuju njihova sopstvena mišljenja. Vidi više na https://www.mladi.org.rs/resursi/coachmil-filter-mehur-i-eho-komore/
FILTER MEHUR	Situacija u kojoj se korisnik/ca interneta susreće samo sa informacijama i mišljenjima koji su u skladu sa i potkrepljuju njihova sopstvena mišljenja.
EHO KOMORE	Okruženje u kojem se osoba susreće samo sa uverenjima ili mišljenjima koja se poklapaju sa njihovim sopstvenim, tako da se njeni postojeći stavovi pojačavaju bez razmatranja alternativnih ideja. Vidi više na: https://www.mladi.org.rs/resursi/coachmil-filter-mehur-i-eho-komore/
DISKRIMINACIJA	Najjednostavnije rečeno, diskriminacija je **nejednako postupanje** prema osobi ili nekoj grupi na osnovu nekog njihovog ličnog svojstva, što za posledicu ima nejednakost u šansama da ostvare ustavom i zakonom zagarantovana prava. To je **nejednako tretiranje, isključivanje**, odnosno **dovođenje u podređen položaj** pojedinaca ili grupa ljudi koji se nalaze u istoj, sličnoj ili uporedivoj situaciji. U Srbiji postoji institucija Poverenik za zaštitu ravnopravnosti https://ravnopravnost.gov.rs/rs/diskriminacija/sta-je-diskriminacija/ Kao i Zakon o zabrani diskriminacije, ali I drugi zakoni koji štite prava različitih grupa https://ravnopravnost.gov.rs/rs/propisi/propisi-republike-srbije/

mladi.org.rs mladi_medijskapismenost

Funded by the European Union

MEDIADIVERSITY INSTITUTE FADE IN Albanian Media Institute Instituti Shqiptar i Medias Nationale Academie voor Media & Maatschappij